

Aan de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat
Mevrouw drs. S. van Veldhoven-van der Meer
Postbus 20901
2500 EX DEN HAAG

Datum:	8 februari 2021	Contactpersoon:	dr. Ron Hillebrand
Kenmerk:	Rli-2021/251	Telefoon:	06 15359234
Bijlage:	1	E-mail:	ron.hillebrand@rli.nl
Betreft:	Rli-advies 'Digitaal duurzaam'		

Geachte mevrouw Van Veldhoven,

Met genoegen bieden wij u hierbij ons advies 'Digitaal duurzaam' aan. Dit advies wordt tevens aangeboden aan de minister en staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties en de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer. Op het advies rust voor de media een embargo tot 9 februari, 00:00 uur.

In zijn advies signaleert de raad dat de rijksoverheid en de EU bij het werken aan de duurzaamheidsdoelstellingen nog weinig aandacht hebben voor de samenhang tussen de verduurzaming van de leefomgeving en de verregaande digitalisering van diezelfde leefomgeving. Die samenhang is tweeledig:

- digitalisering kan helpen bij het realiseren van duurzaamheidsdoelen; en
- digitalisering verandert onze samenleving ingrijpend, met gevolgen voor duurzaamheid.

De overheid is verantwoordelijk voor een duurzame leefomgeving en de digitalisering verandert de aangrijpingspunten voor beleid en de effectiviteit van de bestaande maatregelen. Door de digitalisering ontstaan nieuwe mogelijkheden voor overheidsinterventies. Om de duurzaamheidstransities in de leefomgeving te laten slagen acht de raad het van belang dat overheden (Europees, nationaal en decentraal) meer gaan sturen op de digitale wereld die schuil gaat achter onze fysieke leefomgeving. De rijksoverheid moet daartoe in zijn digitaliseringsbeleid de duurzaamheidsopgaven waar Nederland voor staat meenemen. En andersom, in het duurzaamheidsbeleid moet het potentieel van digitale technologie zo goed mogelijk worden benut.

De raad heeft zes aanbevelingen geformuleerd met maatregelen die de rijksoverheid zou moeten nemen. Daarnaast doet de raad drie aanbevelingen waarmee overheidsorganisaties zich beter kunnen voorbereiden op digitale ontwikkelingen. Samengevat luiden de aanbevelingen als volgt:

Stimuleer digitale alternatieven voor vervuilende activiteiten.

De rijksoverheid kan een duurzamer gebruik van de fysieke omgeving stimuleren door de toepassing van digitale alternatieven aan te moedigen en mogelijk te maken. Bijvoorbeeld door

online thuiswerken blijvend te bevorderen door de digitale infrastructuur te verbeteren, aanvullende (fiscale) regelingen te treffen en door als overheid het goede voorbeeld geven bij het thuiswerken.

Zorg dat er standaarden worden ontwikkeld voor de omgang met data die relevant zijn voor duurzaamheid van de samenleving.

Samen met gevestigde én nieuwe marktpartijen en waar relevant met burgers en maatschappelijke organisaties, moet de rijksoverheid komen tot standaarden die voorschrijven welke omgevingsdata en gebruikersdata voor het bevorderen van duurzaamheid worden vastgelegd, hoe die worden gedeeld en welke analyses daarop mogen worden uitgevoerd. De rijksoverheid zou aansluiting moeten zoeken bij het Europese initiatief om Europese gegevensruimten op te zetten. Hier ligt een kans om als rijksoverheid ook in Europees verband in te zetten op standaarden voor datagebruik en -analyse die duurzaamheidstransities daadwerkelijk ondersteunen.

Stel eisen en randvoorwaarden aan digitale platformen om te sturen op duurzaamheid.

De raad vindt dat de rijksoverheid de spilfunctie van digitale platformen in de fysieke leefomgeving moet benutten voor het verduurzamen van de samenleving. Dat kan door eisen en randvoorwaarden te stellen aan de transacties en interacties die plaatsvinden op een platform en af te dwingen dat deze worden meegenomen in de gebruikte algoritmes. De raad vindt dat er een Europese verordening moet komen die mogelijk maakt dat aan digitale platformen voorwaarden worden gesteld die duurzaamheid bevorderen. Zo'n verordening legt een krachtige juridische basis voor verduurzaming van onze gedigitaliseerde samenleving, naast de AVG voor onze gegevensbescherming en de Digital Services Act package voor eerlijke concurrentie en consumentenbescherming.

Als bestaande digitale platformen zich niet lenen voor sturing op duurzaamheid moet de overheid volgens de raad niet schromen om zelf een platform te creëren als 'tussenlaag' om de duurzaamheid van transacties en interacties te kunnen waarborgen.

Maak gebruik van het mededingingsrecht om de duurzaamheidsconsequenties van platformbedrijven te beoordelen.

Het Europese (en Nederlandse) mededingingsrecht is er primair op gericht concurrentieknelpunten weg te nemen omwille van consumentenbescherming. De raad meent echter dat bij de ex-ante beoordeling van eventueel machtsmisbruik door platformbedrijven breder gekeken moet worden, naar de invloed die de dominantie van platformbedrijven kan hebben op de ontwikkeling van duurzame activiteiten en diensten.

Voer experimenten uit waarin duurzaamheidseffecten verrekend worden via digitale platformen.

De raad adviseert de rijksoverheid om experimenten uit te (laten) voeren om inzicht te krijgen in hoe het doorberekenen van duurzaamheidseffecten via digitale platformen in de praktijk kan werken en welke gevolgen dat heeft. Denk daarbij aan toekennen en afrekenen van CO₂-budgetten, werken met mobiliteitsrechten en het bepalen van milieueffecten.

Stel eisen aan de omgang van dienstverleners en uitvoerende partijen met de data die zij vergaren en stimuleer duurzame digitale ontwikkelingen.

De rijksoverheid en decentrale overheden doen aanbestedingen, verlenen concessies en vergunningen en zijn (mede) verantwoordelijk voor het beheer van de fysieke leefomgeving. Vanuit die uiteenlopende posities hebben ze mogelijkheden om eisen te stellen aan dienstverleners, om te sturen op het gebruik van data uit de fysieke leefomgeving en om richting te geven aan de ontwikkeling van digitale platformen. De raad doet enkele suggesties voor het benutten van die mogelijkheden om daarmee duurzaamheid te bevorderen

Ontwikkel gedeelde deskundigheid over digitalisering bij overheden.

Overheden moeten haar expertise en kennis van digitalisering vergroten. Het gaat om technische expertise en om kennis over de werking van digitaliserende markten en de platformeconomie.

De raad acht het van groot belang dat er binnen de departementen teams worden ingesteld waar de beschikbare digitale kennis samenkomt. Tussen de departementen en met andere overheden moet een kennisnetwerk worden gevormd.

Ontwikkel werkwijzen om met beleid en regelgeving snel op digitale ontwikkelingen te kunnen inspelen.

Hoe de digitalisering van onze samenleving zich zal ontwikkelen en welke impact digitale systemen, toepassingen en diensten zullen hebben op de duurzaamheidstransities, valt niet te voorspellen. Daarom zal de overheid met haar beleidsontwikkeling snel, flexibel en effectief moeten kunnen inspelen op veranderingen. Mogelijke instrumenten die de raad daarvoor ziet zijn principeregulering en doelregelgeving, experimenteerwetgeving en ex-ante effectbeoordelingen. Daarnaast is voortdurende monitoring nodig, van de bijdrage aan duurzaamheidsdoelen en van de gebruikte algoritmes.

Zorg voor krachtig toezicht op digitalisering in de leefomgeving.

De raad meent tot slot dat in een digitale duurzame samenleving het toezicht op digitale platformen verder moet worden ontwikkeld, zowel op nationaal als Europees niveau. Hetzelfde geldt voor de op deze platformen gebruikte algoritmes en standaarden en voor de omgang met de vergaarde data. Sturing op digitalisering vanuit duurzaamheidsperspectief vraagt om een of meer krachtige toezichthouder(s) met voldoende mandaat om in te grijpen en bij te sturen. Als toezichthouder voor de leefomgeving lijkt de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) daarvoor de aangewezen partij. Het bredere toezicht op platformbedrijven vanuit het perspectief van het mededingingsrecht zou bij de Autoriteit Consument en Markt kunnen worden neergelegd, waar nodig in samenwerking met de ILT.

Voor de ontwikkeling van datastandaarden acht de raad een ombudsfunctie nodig waar deelnemende partijen klachtrecht krijgen. Naleving van deze standaarden vraagt vervolgens om vormen van auditing die toepasbaar zijn op grote schaal, vergelijkbaar met de gang van zaken bij bijvoorbeeld ISO-normering.

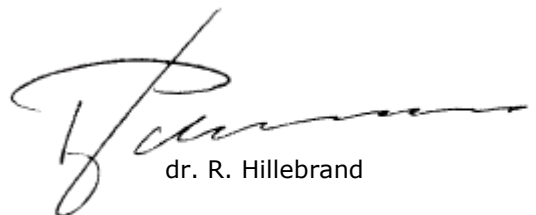
Met het advies 'Digitaal duurzaam' heeft de raad willen benadrukken dat het voor de overgang naar een duurzame samenleving essentieel is dat overheden meer aandacht krijgen voor de digitale wereld die achter onze fysieke leefomgeving schuilgaat. Voor succesvolle duurzaamheidstransities is ook in het digitale gedeelte van onze publieke ruimte overheidssturing nodig

Hoogachtend,

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur,

ir. J.J. de Graeff
voorzitter

dr. R. Hillebrand